

Iets over de lachstern, door Anton van den Oord

*Met een tekening van de schrijver
en foto's van Simon de Waard.*

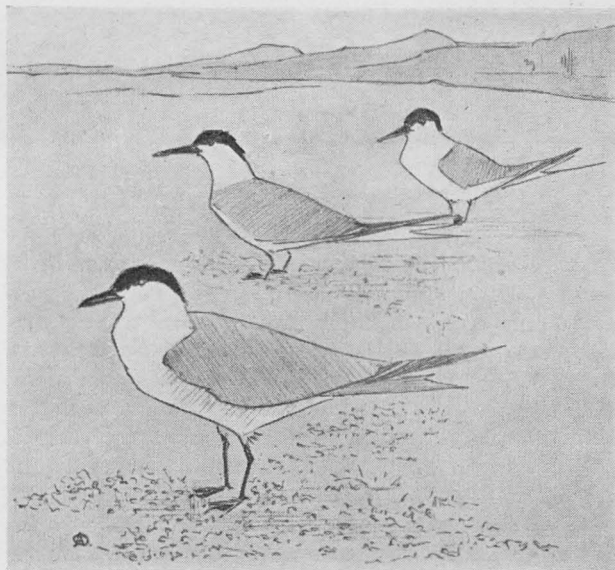
Het was in Juni '46, om precies te zijn: de 13de, dat mijn vriend De Waard, terugkerend van een excursie, me even kwam vertellen, dat hij een lachstern waargenomen had in de Spaanse Polder, een opgespoten terrein tussen Rotterdam en Schiedam. Hoewel het al naar de schemering liep en we dus waarschijnlijk te laat zouden komen om nog veel te zien, was ik direct bereid mee terug te gaan naar het bewuste terrein (het was een half uur fietsen), in de hoop deze voor onze omgeving zeldzame stern nog waar te kunnen nemen.

Het was ons bekend, dat er vooral na 1925 steeds meer exemplaren van deze soort in ons land werden waargenomen. Van eind Juni af tot midden September schijnt vooral in Zuidwest-Friesland een geregelde trek plaats te vinden. Het hoogtepunt van deze herfsttrek valt in Augustus. Dan moeten rond het IJsselmeer op geschikte plaatsen soms wel 50 à 40 vogels per avond passeren. Zo werden op een Augustusavond in '41 aan het Amstelmeer zelfs eens 505 exemplaren waargenomen. Een respectabel aantal! Het spreekt vanzelf, dat wij in de tijd, dat wij de lachstern konden verwachten, goed uitkeken of de trekweg van deze soort zich soms in onze richting voortzette. Nooit was ons iets daarvan gebleken. Tot wij op deze avond hoopten deze mysterieuze trekker in de omgeving van Rotterdam te zien.

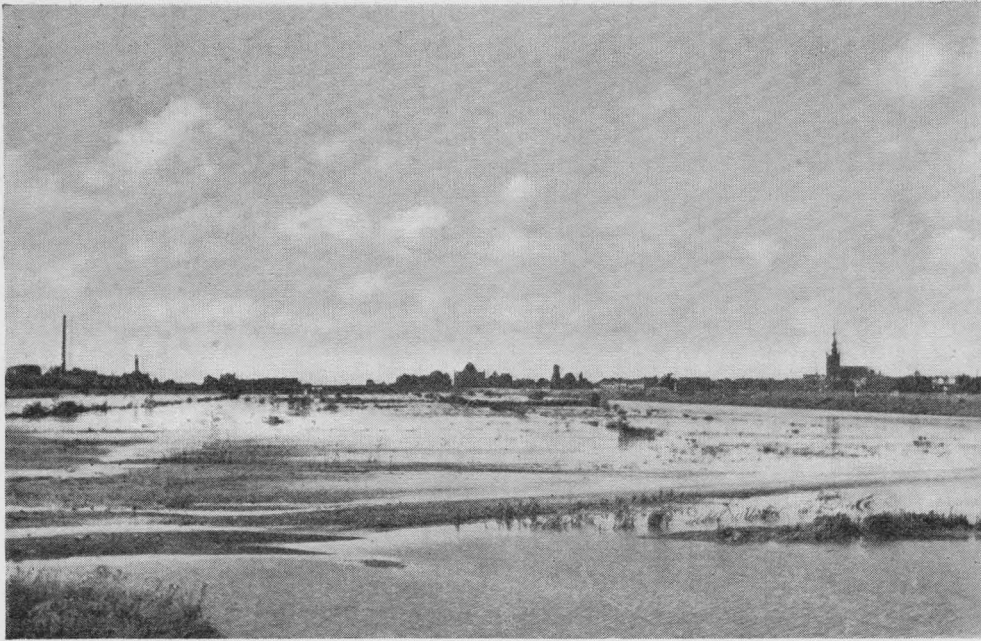
Onze gang was vergeefs: de lachstern vertoonde zich niet. Maar 't terrein zelf was 'n grote verrassing voor mij. Men was ongeveer een maand daarvoor opnieuw met opspuiten begonnen, waardoor een flinke plas ontstaan was met hier en daar langgerekte graseilandjes. Het wemelde er van vogels. Opvallend was het grote aantal visdieven en zwarte sterns. Dan waren er de kapmeeuwen, waarvan er zelfs enkele in eerste vliegkleed waren. We vernamen later, dat enkele paren met succes gebroed hadden. Troepen stelt-

lopers, waarvan vooral het grote aantal kemphanen opviel, bevolkten de ondiepten en eilandjes. Vele eenden dreven op de plas.

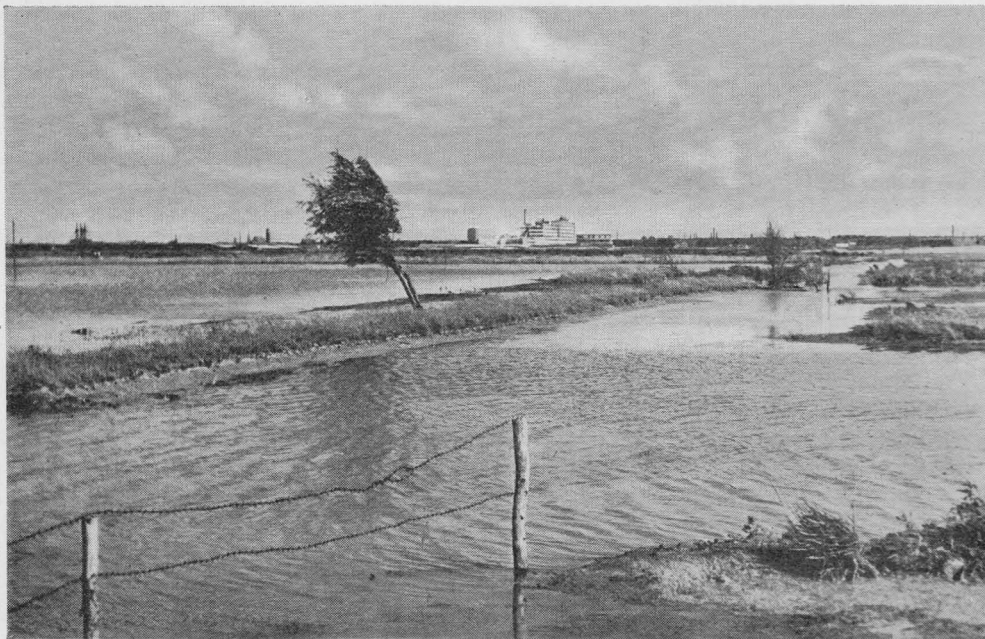
De waarneming van een kuifeend-wijfje met drie donsjongen vergoedde ons ruimschoots het ontbreken van de lachstern die avond. Hoewel dit duikeendje zich na 1941 in ons land steeds meer uitbreidt, blijft het nog altijd een zeldzame broedvogel. Dit gebied moest wel zeer voedselrijk zijn, dat het zoveel vogels kon trekken onder de rook van een grote stad. Die grote aantallen ongepaarde vogels in een tijd, dat je verwachten zou, dat alles op eieren zit of jongen verzorgt, doen altijd weer vreemd aan. Toch zien we dit verschijnsel in lente en voorzomer overal op plaatsen, waar volop voedsel voorhanden is. Vaak lijkt het, dat deze dieren toch niet geheel geslachtsrijp zijn, wat dan blijken kan uit enkele onvolkomenheden in hun

... dat de lachstern veel hoger
op de poten staat dan de grote stern

De Spaanse Polder in 1946;
rechts het dorp Overschie

De Spaanse Polder met op
de achtergrond, links,
Rotterdam, rechts Schiedam

kleed. Andere vogels zijn echter weer in volkomen prachtkleed, zodat wij de reden, waarom zij geen partner gevonden hebben, slechts kunnen gissen. De volgende dag was onze lachstern present. Het bleek een forse stern ter grootte van de grote stern, met kortere, dikkere, geheel zwarte snavel zonder gele of hoornachtige punt. Het „meeuwachtige” vliegen, waarvan in sommige boeken gewaagd wordt, viel ons niet erg op. De vleugels zijn wel wat minder smal en slank dan die van de grote stern, maar gelijken toch in het geheel niet op meeuwenvleugels. De staart is

wat minder diep ingesneden. Wat later, toen we deze vogel meer keren gezien hadden, vooral mijn aandacht trok, was de grijze bovenstaart, een heel goed veldkenmerk op plaatsen, waar ook veel grote sterns vertoeven, die juist opvallen door hun blinkend witte bovenstaart.

Verscheidene malen zagen we de lachstern op jacht. Dit gaat wel heel anders dan bij grote sterns of visdieven. Nooit zagen we het een of meer seconden lange „bidden”; wel even afremmen met vleugels en staart en dan volgde meestal een snelle sierlijke duik

naar het wateroppervlak, waar op de manier van de zwarte sterns een of andere prooi — waarschijnlijk insecten — werd opgepikt. Op de broedplaatsen moet de lachstern behalve insecten o.a. ook kleine zoogdieren — muizen —, eieren en jonge vogels buit maken. Dit laatste verklaart misschien het feit, dat onze vogel zich altijd afzijdig hield van andere sterns en meeuwen. Een enkele maal zagen we zelfs, dat hij door kapmeeuwen verdreven werd. Ongeveer drie weken hadden we het genoeg de lachstern op ons opspuitterrein te kunnen waarnemen. In die tijd zag De Waard enkele malen, dat de lachstern naar andere vogels stootte. Eenmaal zag hij heel duidelijk, dat de vogel, laag over een ondiepe plas vliegend, plotseling naar een voedselzoekende kemphaan dook en deze flink met zijn snavel raakte, want de veren stoven eraf. De kemphaan ging er pijlsnel van door!

Slechts een enkele keer hoorden we het geluid, dat ongeveer klonk als „kâjèk. kâjèk”. Andere geluiden hoorden we in de Spaanse Polder niet, wel in 1948 op De Beer, waar we in het broedseizoen regelmatig een of meer vogels waarnamen. De eerste maal, op 30 Mei, zat ik, nadat ik m'n vriend De Waard in de schuilhut gebracht had, aan de voet van een duin even een stukje te eten, toen ik plotseling boven mij het bekende „kâjèk” hoorde en opkijkend de van mij afvliegende lachstern nu gemakkelijk kon herkennen aan de grijze bovenstaart. Met de kijker kon ik het dier volgen, tot het neerstreek. Dat was iets ten Zuiden van hoekpuntspaal 122⁵, aan de rand van de noordelijkste van de twee daar liggende kleine kolonies grote sterns, die op zijn neerstrijken niet reageerden. De vogel verdween lopend achter de begroeiing. Ik zag hem niet meer opvliegen, hoewel ik nog ruim een uur, veel dichterbij, achter een laag duintje met de kijker op de loer gelegen heb. Al die tijd bleef het rustig onder de grote sterns, zodat ik moeilijk kan aannemen, dat de lachstern hun met kwade bedoelingen een bezoek bracht. Hoewel misschien voorbarig, meenden we het niet onmogelijk te achten, dat de lachstern opnieuw op De Beer broedde. Voordien was het broeden in ons land nog slechts tweemaal vastgesteld, n.l. in 1931 op De Beer en in 1944 op de Makkumerwaard.

Om de grote sterns niet te verstoren, hebben we op deze plaats niet naar een eventueel nest gezocht. Gedurende de maand Juni zagen we bij ieder bezoek aan het Vogeleiland één of meer lachsterns. Op de 27ste van die maand hoorde ik voor het eerst de alarmroep. 's Morgens hadden we een vogel zien jagen aan de zuidkant van het eiland, in de buurt van paal 123. We vermoedden, dat de prooi uit insecten bestond, die in een plotselinge duik van de grond werden opgepikt, juist zoals we het in de Spaanse Polder bij Rotterdam van het wateroppervlak gezien hadden. Toen de vogel na een poosje neerstreek in de onmiddellijke omgeving van een paar grote sterns, konden we duidelijk waarnemen, dat de lachstern veel hoger op de poten staat dan de grote stern.

Een kleine kolonie grote sterns

's Middags toen m'n vriend weer in z'n schuilhut zat, vlogen er twee lachsterns bij elkaar boven het Groene Strand. Onder mijn gasjas gedoken tegen paal 122, kon ik de vogels prachtig waarnemen. Het was hier, dat ik voor het eerst de alarmroep hoorde. Een der vogels riep onophoudelijk „kèh-kèh, kèh-kèh”. Ondanks mijn camouflage en het feit, dat ik me doodstil hield, hadden de vogels mij ongetwijfeld in de gaten. Geruime tijd bleven ze in mijn onmiddellijke omgeving jagen, telkens duikend naar het met zee-postelein begroeide Groene Strand.

In het begin van Juli bemerkten wij, gaande van de Dijk (bij dijkpaal 61) door de visdieven- en kapmeeuwenkolonie, tussen de luidruchtig alarmerende bewoners drie volwassen lachsterns. Twee ervan bleven dicht bij elkaar en alarmeerden zeer hevig. We zochten hier naar een eventueel nest, dat gemakkelijk te herkennen moet zijn aan de braakballen, die de lachstern gewoonlijk rond de nestkom deponeert. Het terrein was hier zeer onoverzichtelijk en wij wilden niet te lang in de kolonie vertoeven; ons zoeken bleef zonder resultaat.

Later in Juni en zelfs in Augustus werden nog enkele exemplaren waargenomen, maar we hebben niet het geluk gehad jonge vogels te zien, zodat we moeten aannemen, dat de lachsterns van De Beer in 1948 overzomeraars waren. Laat ons hopen, dat het terrein hun goed bevallen is. Mogelijk lukt het ons of anderen dan dit jaar misschien het broeden van deze soort op ons onvolprezen Vogeleiland vast te stellen.

(In 1949 werden inderdaad op De Beer, 2 broedgevallen van de lachstern vastgesteld. *Redactie In weer en wind.*)

